

Чабайовський Тарас Васильович,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна,
ORCID ID 0000-0003-1494-8196

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ НЕПОВНОЛІТНІХ

Стаття присвячена проблемі профілактики правопорушень серед неповнолітніх, що не втрачає своєї актуальності вже багато десятиріч, оскільки є віддзеркаленням майбутньої ситуації щодо злочинності в країні загалом. Кожна держава зацікавлена насамперед у створенні передумов, спрямованих на недопущення скоєння протиправних діянь, ніж у застосуванні покарання, особливо, якщо правопорушником є дитина. Дослідження зарубіжного досвіду у сфері запобігання правопорушенням неповнолітніх допоможе у формуванні ефективних профілактичних заходів.

Ключові слова: *відповідальність, девіантна поведінка, діти, заходи запобігання, неповнолітні, поліція, ресоціалізація, сім'я.*

Робота з дітьми, схильними до девіантної, протиправної поведінки, а також неблагополучними сім'ями потребує не тільки організації профілактичних заходів, а й застосування різного роду корекційних програм, що забезпечуються в основному правоохоронними органами та соціальними службами. Для ефективного формування та реалізації системи ювенальної юстиції, яка б відповідала міжнародним вимогам та демократичним стандартам, необхідно ознайомитися з позитивним досвідом зарубіжних країн, де метою ювенальної юстиції є реабілітація та соціальна адаптація (реінтеграція) дитини. Одночасно вивчення зарубіжних механізмів поліцейської діяльності у сфері профілактики правопорушень неповнолітніх не тільки допоможе ефективному правозастосуванню, а й сприятиме виявленню та усуненню правових прогалин і колізій, а також протидії негативним тенденціям.

Зарубіжний досвід профілактики правопорушень серед неповнолітніх у своїх працях досліджували: Дзюба А., Дмитришина Т., Йосипів А., Лубенець І., Мураненко К., Стариченко А., Терещук Г. Таким чином, ця проблема не є новою і навіть набуває актуальності з кожним роком, оскільки на сьогодні вагомою складовою запобігання злочинності в цілому є система профілактичних заходів щодо дітей-правопорушників.

Мета статті полягає у вивченні зарубіжного досвіду застосування ефективних моделей профілактики правопорушень серед неповнолітніх та визначенні тих аспектів, на які потрібно звернути увагу в процесі удосконалення профілактичної діяльності в Україні.

На наше переконання, цікавим є досвід США, де існують вагомі напрацювання у сфері організації запобігання кримінальним правопорушенням серед неповнолітніх. Сенс ювенального правосуддя в США полягає не в покаранні винної особи, а в забезпеченні піклування, охорони й захисту.

Ювенальна юстиція в США функціонує завдяки ефективній взаємодії різноманітних інституцій: поліції, офіцерів пробації, прокурорів, захисників, ювенальних суддів, соціальних працівників. Здійснення правосуддя в справах неповнолітніх має дві мети: реабілітацію підлітка й забезпечення громадської безпеки [1, с. 212].

У США активно розробляються та впроваджуються спеціальні корекційні програми для правопорушників, а також програми профілактичної спрямованості. Значна кількість підлітків-правопорушників не потрапляє під юрисдикцію ювенального суду. Їх “включають” у реабілітаційні програми, метою яких є залучення підлітків у соціально спрямовані заняття та хобі. Серед них можна виділити програму інклюзії, або включення у соціум, молоді 8–17 років (навчання, професійна орієнтація), що діє у районах із найбільш високим рівнем злочинності. Широко розповсюджені програми для батьків, у межах яких батькам неповнолітніх правопорушників запропонована допомога щодо запобігання вчиненню правопорушень їхньою дитиною. Крім того, до роботи по запобіганню правопорушень серед дітей залучаються офіцери поліції, які працюють у межах так званого “партнерства шкільної безпеки”. Однією з таких програм є програма позитивного розвитку молоді (PYD) [2]. Окрім самих неповнолітніх, до реалізації програми залучаються дорослі (з позитивною спрямованістю особистості), різноманітні громадські організації, школи, державні установи тощо. Ця програма орієнтована на неповнолітніх, у яких є проблеми в сім’ї, проблеми з наркотичною залежністю тощо. Інтеграція PYD у систему ювенальної юстиції базується на теорії соціального навчання та теорії соціального управління, адже “молодь менше схильна до протиправної поведінки, коли вона взаємодіє з іншими з метою набуття корисних навичок, отримує винагороду за використання цих навичок, підтримує міцні стосунки, формує прив’язаності, а також заробляє повагу членів своєї суспільної групи” [1, с. 212–213].

Значний інтерес становлять освітньо-профілактичні програми щодо запобігання насильству під керівництвом офіцерів поліції, які обов’язково мають педагогічну освіту. Основними з них є:

– програма “Навчання протистоянню наркозалежності – Спробуй” (англ. “Drug Abuse Resistance Education – D.A.R.E.”) є ефективною стратегією, механізмом втілення якої – це партнерство між школою, родиною, громадськими організаціями та органами захисту порядку, у якій запобігання третируванню серед учнів є одним із завдань. Останнім часом ця програма набула статусу міжнародної “D.A.R.E. International”, оскільки 50 країн упроваджують цей досвід співпраці школи з поліцією, зокрема Іспанія, Канада, Куба, Мексика, Німеччина, Північна Корея, Туреччина тощо. На сучасному етапі програма “D.A.R.E.” удосконалюється, зміст охоплює роботу за напрямками: педагогізація батьків, робота з неблагополучними родинами, організація дозвілля як важковиховуваних дітей, так і їх родин;

– освітньо-профілактична програма “Навчання протистояти злочинним угрупованням – Успіх” (англ. “Gang Resistance Education And Training – G.R.E.A.T.”), яка є логічним продовженням програми “D.A.R.E.”. Ця превентивна програма спрямована на формування правосвідомості неповнолітніх, зокрема важковиховуваних учнів, під керівництвом учителів-офіцерів на засадах розвитку навичок спілкування (англ. life-skillsapproach), прийняття рішень і критичного мислення, керування емоціями (контроль над почуттям гніву) тощо. Центральною ідеєю програми є формування в учнів загальноосвітніх шкіл необхідних складових індивідуальної захищеності від тиску однолітків, запобігання злочинним угрупованням на території кампусу школи. Кульмінаційним моментом навчання за програмами є написання есе, отримання сертифікатів. Важливо зауважити, що учні, які успішно закінчили навчання за програмами “D.A.R.E.”, “G.R.E.A.T.”, продовжують навчати інших за методом “рівний – рівному” [3, с. 192–193].

У США вихованню правової культури у дітей приділяється чимало уваги. Зокрема, для учнів початкової школи існує навчальний курс, метою якого є ознайомлення дітей із завданнями правоохоронних органів, правами та обов’язками громадян, а також заходами забезпечення індивідуальної та колективної безпеки. Курс розрахований на учнів 4-х класів і містить такі теми: закон та злочинність, недоторканість житла, магазині крадіжки, вандалізм та особиста безпека. По закінченню курсу всім дітям видаються відповідні посвідчення та відзнаки. Навчальний курс викладається спеціально підготовленими працівниками поліції, обов’язково – у форменому одязі (як важливий фактор впливу). Слід указати, що спрямування уваги саме на учнів 4-х класів є не випадковою, оскільки в десятирічних дітей вже яскраво виражене прагнення до самостійності й незалежності. Навчальний матеріал адаптований відповідно до вікових особливостей дітей, де процес навчання переважно проходить в ігровій формі та з використанням короткометражних фільмів. Розробники програм наполягають (з чим ми погоджуємося), що з дитинства необхідно прививати культуру ставлення до соціальних цінностей, сприяти формуванню позитивного відношення до поліції та вчити дітей уникати небезпечних ситуацій [4, с. 68–69].

Заслугове на увагу досвід управління поліції Лос-Анджелеса щодо організації відвідування виправних установ дітьми, які перебувають на поліцейському обліку, що також здійснюється у межах програми з профілактики правопорушень [4, с. 69]. На нашу думку, такий досвід заслугове на увагу та впровадження і в Україні.

Досить цікавими є так звані “молодіжні суди” – програми, у яких молодь здійснює функцію суддів стосовно своїх однолітків, які вчинили певні незначні правопорушення. Ідея впровадження молодіжних судів полягає в тому, щоб залучити молодь до відповідальності за девіантну поведінку, ознайомити із функціонуванням правової та судової системи, розповісти молоді про правову та судову системи, дати молоді можливість самостійно вирішувати проблеми в межах своєї молодіжної спільноти. Молодіжні суди функціонують для винесення справедливих і відновлювальних вироків або певних приписів чи заборон для їх учасників-підсудних. Такі молодіжні програми впроваджуються судами в справах

неповнолітніх, відділами пробації для неповнолітніх, правоохоронними органами, приватними некомерційними організаціями і школами [1, с. 213].

Також у США значну увагу приділяють проблемі комунікації поліції та населення. Так, у понад двісті міст США реалізуються програми громадської діяльності патрульної служби поліції. Вони створені для забезпечення активного співробітництва поліції з населенням. Сутність цих програм полягає в тому, що патрульні поліцейські зі своєї восьмигодинної зміни приділяють певний час на встановлення та розвиток контактів із громадянами. Наприклад, у Далласі, де діє програма “Зупинись, йди та поговори”, патрульний поліцейський залишає в людному місці своє службове авто принаймні на 30 хвилин, чотири дні на тиждень, щоб поспілкуватися з населенням. Процес такого спілкування може включати пояснення підліткам, як працює радіозв'язок патрульної машини, розмови з працівниками в магазині, на ярмарках, відвідування зборів громадян у бібліотеках, громадських центрах, лікувальних закладах тощо [5, с. 128].

Також до функцій муніципальної поліції належить надання соціальних послуг населенню щодо врегулювання сімейних та інших конфліктів, підтримка зв'язків із громадськістю, координація заходів профілактики злочинності неповнолітніх тощо. У великих містах часто створюються спеціальні підрозділи для роботи з неповнолітніми під керівництвом старшого офіцера поліції.

Прикладом громадсько-державного підходу до профілактичної роботи стосовно неповнолітніх із високорозвиненою ресоціалізаційною системою є політика Великобританії. У випадку здійснення злочину неповнолітнім до 16 років справа не розглядається в суді. Для цього існує система: “Children’s Panels” (дитячих комісій) та “Children’s Hearings” (дитячих слухань). “Children’s Panels” – це спеціальна комісія, що складається з людей (переважно віком від 25 до 50 років), які мають певні знання в галузі психології, педагогіки, навички спілкування з дітьми. Члени комісії призначаються Державним Секретарем строком на п'ять років та проходять спеціальну підготовку за відповідними програмами. Як правило, члени такої комісії забезпечують роботу й “Children’s Hearings”, що представляє собою процес слухання дитячих справ, у якому беруть участь три члени комісії. Слухання найчастіше відбувається в сім'ї, за місцем проживання, у присутності батьків і дитини, поведінка яких обговорюється. Попередню інформацію про дитину глибоко і всебічно вивчають. У результаті слухання приймається рішення стосовно її майбутнього: вона може бути залишена в сім'ї, але перебувати під наглядом соціального працівника або передана під опіку іншої сім'ї, іноді направлена у спеціальну школу для дітей із відхиленнями в поведінці. У таких школах діти можуть перебувати від кількох місяців до кількох років, залежно від того, чи є позитивні зміни в їх поведінці. У деяких випадках діти з незначними проблемами в поведінці продовжують навчатися у своїй школі, але після обіду вони обов'язково відвідують спеціальні Центри соціальної роботи, де з ними працюють спеціалісти за індивідуальною програмою [6, с. 91].

У Великій Британії для запобігання злочинам серед неповнолітніх створено особливі підрозділи “дитячої поліції”, які працюють з дітьми до 17-ти років із девіантною поведінкою. До речі, у взаємодії з населенням британська поліція практикує три види контактів. Одним із них є індивідуальний контакт, який

полягає у морально-психологічному, контрольованому впливі поліцейського на конкретну людину. У деяких містах діють спеціальні служби поліцейських чиновників зі зв'язків із населенням. Кожен охочий може прийти на прийом, отримати консультацію, пораду або надати інформацію, що цікавить поліцію. Найперспективнішими груповими контактами поліції та населення є тематичні зустрічі в університетах, коледжах, початкових школах. У навчальних програмах шкіл деяких регіонів запроваджено викладання дисципліни “Охорона громадського порядку”. Столична поліція організовує підготовку юристів для виступів на радіо й телебаченні. Популярною протягом тривалого часу є телерубрика “Поліцейська п'ятихвилинка” [7, с. 387–388].

Таким чином, робота з дітьми, схильними до протиправної поведінки, а також із деструктивними сім'ями здійснюється правоохоронними органами та соціальними службами, що виконують відповідні профілактичні заходи. Зокрема, у випадку виявлення неблагополучної сім'ї, у якій не створені належні умови для нормального розвитку дитини, її тимчасово вилучають із сім'ї. Найбільш поширеними в подібних випадках заходами є “fostering” (або “виховання”) та “mainstay” (дослівно “опора”). Це особливий вид опікунства, що означає догляд за чужою дитиною. “Fostering” передбачає перебування в чужій сім'ї протягом тривалого періоду часу, як правило, до повноліття. Проте контакти дитини зі справжніми батьками зберігаються, і як тільки умови в сім'ї стають більш сприятливими для виховання дитини, вона знову повертається в сім'ю. “Mainstay” передбачає догляд за дітьми від 11 до 17 років на короткий період, найчастіше – це всього кілька місяців, у зв'язку з тимчасовими труднощами в сім'ї дитини. Якщо ці труднощі усуваються, дитина повертається в сім'ю, якщо ж сім'я продовжує переживати важкий період, то оформляється “fostering”, тобто довготривале виховання. Крім того, передбачено догляд за дитиною у надзвичайних (критичних) ситуаціях – “emergency care”. Він має місце тоді, коли виникає необхідність негайно вилучити дитину із сім'ї, від її негативного впливу (наприклад, скоєння тяжкого злочину в сім'ї, арешту, дорожньо-транспортної аварії тощо). У таких випадках дитина передається для догляду в іншу сім'ю на кілька днів чи тижнів до остаточного вирішення питання про її подальшу долю. Особливістю соціальної політики Великобританії є відсутність системи дитячих будинків та інтернатів, адже вважається, що нормальний розвиток дитини краще забезпечується в сім'ї, нехай навіть чужій. У всіх випадках, де це можливо, дитина залишається у своїй сім'ї. У такому випадку з сім'єю проводиться інтенсивна індивідуальна психотерапевтична, консультативна робота, залежно від труднощів, які переживає родина. Сім'я перебуває під постійним контролем соціального працівника, відвідує заняття у спеціальних консультативних центрах із питань сім'ї, які є у кожному місті [6, с. 90–91]. В окремих випадках – під контролем органів поліції.

У низці країн Європи (Великобританія, Нідерланди, Німеччина) функцію управління, координації щодо заходів запобігання правопорушенням на центральному рівні здійснюють міністерства внутрішніх справ та юстиції. Одночасно вони через свої спеціальні підрозділи (наприклад, департаменти запобігання злочинності в Міністерстві юстиції Нідерландів і Міністерстві внутрішніх справ Великобританії) активно долучаються до розробки запобіжних заходів на місцевому

рівні, визначають та координують політику допомоги жертвам правопорушень, а також координують діяльність поліції у сфері запобігання протиправній діяльності.

Франція. Характерна особливість французької моделі ювенальної юстиції: суддя опікується не лише правопорушниками, а й неповнолітніми, які перебувають у потенційно небезпечних соціальних ситуаціях для попередження протиправного діяння. Значна частина всієї роботи судді відбувається не в залі суду, а в його кабінеті. Саме там суддя намагається налагодити контакт із дитиною, а потім спільно з нею шукає шляхи виходу із цієї ситуації, що склалася, залучаючи до цього процесу різноманітні соціальні служби. Наприклад, для складання так званого “соціального досьє” на неповнолітнього правопорушника суддя залучає вихователя або психолога. У досьє міститься інформація про сім’ю неповнолітнього, його успішність у школі, психологічну характеристику тощо. До формальної судової процедури суддя вдається досить рідко, коли всі інші можливості вичерпані. Відповідно до французького законодавства стосовно неповнолітніх більше уваги приділяється саме заходам впливу, ніж, власне, судовій процедурі. Важливе місце у сфері профілактики правопорушень серед дітей займає Управління юридичним захистом молоді, яке належить до Управління міністерства юстиції Франції. Основними завданнями управління є виховання неповнолітніх та попередження вчинення ними правопорушень, виховання і навчання неповнолітніх, які вчинили правопорушення, а також робота з повнолітніми, які не досягли 21 року або мають певні проблеми в житті. Крім того, управлінню належить функція контролю за адміністративною, фінансовою та педагогічною діяльністю служб юридичного захисту молоді [4, с. 65–66].

Слід згадати, що у Франції з 1997 року діє підрозділ нового типу: BPDJ (Brigades de Prevention de la Delinquance Juvenile) [8] – відділ попередження злочинності серед неповнолітніх. Основним завданням підрозділу є проведення профілактичної роботи з молоддю з метою обмеження або зменшення явища підліткової злочинності. Ця профілактична робота відображається, зокрема, у цілеспрямованих заходах, що здійснюються у партнерстві з Національною освітою (шкільні групи, коледжі, сімейні будинки тощо), та профілактичних заходах, що проводяться під час літніх канікул. Основні напрями профілактичних (навчальних) бесід:

- справедливість і закон;
- зловживання;
- насильство (вербальне, моральне, фізичне, сексуальне);
- інтернет-дозвіл для школярів останніх класів початкової школи (9–11 років) – освітня програма, яка дає дітям та батькам *можливість* безпечно користуватися Інтернетом, розгорнута у межах профілактичних заходів, які проводить Національна жандармерія. BPDJ є партнерами національної освіти в межах угоди між міністерствами внутрішніх справ та національної освіти. Це програма “під ключ”, реалізація якої об’єднує вчителів, сім’ї, жандармерію [9].

Слід зазначити, що нерідко за ініціативою соціальних служб та адміністрацій освітніх закладів поліцейські відділи запобігання злочинності серед неповнолітніх залучаються до проведення профілактичних занять із школярами з метою

підвищення обізнаності учнів щодо випадків поширення правопорушень, булінгу та способів протидії їм.

Поліція Брюсселя (Бельгія) також активно співпрацює з освітніми закладами. Зокрема, у системі правоохоронних органів при кожному комісаріаті поліції діють відділи у справах неповнолітніх, що патрулюють громадські місця з метою виявлення дітей, які пропускають заняття в освітніх закладах, із подальшим з'ясуванням причин прогулів [4, с. 63].

Зауважимо, що досвід співпраці органів поліції з освітніми закладами з метою профілактики правопорушень серед дітей і забезпечення безпечного навчального середовища був запроваджений і в Україні. Зокрема, у 2016 р. запрацювали шкільні офіцери поліції відповідно до Угоди між МВС України та МОН України [3, с. 55].

У Німеччині система профілактики правопорушень серед неповнолітніх має свої особливості, залежно від територіальної належності. Так, найбільш суворий, так би мовити, формальний підхід до роботи з дітьми-правопорушниками спостерігається в Західній частині Німеччини, на території Північної Рейн-Вестфалії, де в управлінні поліції утворені спеціальні комісаріати, уповноважені займатися категорією справ, у яких найчастіше фігурують діти. Контроль та загальна координаційна робота здійснюється безпосередньо управлінням поліції. В інформаційній системі управління кримінальної поліції накопичений спеціальний масив відомостей про протиправні вчинки дітей. На його основі здійснюється аналіз причин та характерних особливостей розвитку злочинності серед підлітків. Результати цих досліджень використовуються при підготовці та перепідготовці працівників, а також упроваджуються в освітній процес [6, с. 87].

На інших землях Німеччини спостерігається м'якший підхід до профілактичної роботи з дітьми. Зокрема, на території землі Нижня Саксонія поліція при розслідуванні справ про правопорушення неповнолітніх працює у тісному контакті з іншими соціальними службами. На землі Заарлянд із правопорушниками-підлітками працюють жінки-поліцейські, які проходять курс спеціальної підготовки. Досить високий рівень здійснення профілактики дитячої злочинності досягнутий у Західному Берліні. Для роботи з неповнолітнім у складі управління поліції створений спеціальний комісаріат, який здійснює реагування на всі скарги та повідомлення стосовно дітей. Працівники комісаріату не тільки розслідують справи, а й проводять профілактичну роботу з неповнолітніми [6, с. 87–88].

Слід відзначити, що кримінальне право Німеччини щодо неповнолітніх запроваджує певні заходи запобігання вчиненню правопорушень, що реалізуються через застосування заходів виховного характеру стосовно неповнолітніх. У Законі про суд у справах неповнолітніх [10] закладено концепцію виховання, яка сформульована в § 2 JGG і пронизує практично всі без винятку норми молодіжного кримінального права Німеччини. Таким чином, вибір певних заходів впливу на неповнолітніх завжди зорієнтований на цілі спеціальної превенції, а саме: профілактики рецидиву та відіграє допоміжну роль у процесі виховання й подальшої соціалізації молодого людини [11, с. 206].

Отже, головною рисою загальнодержавної стратегії профілактики правопорушень неповнолітніх у Німеччині є визнання дитячої схильності до скоєння

правопорушень тимчасовим проявом, тому застосування репресивних заходів будуть мати лише негативний вплив на становлення та формування особистості дитини. Однак це не заперечує значущості винесення покарання за вчинення неповнолітнім певних правопорушень. Однак домінуючою ланкою при запобіганні правопорушенням серед неповнолітніх все ж є пошук причин та умов скоєння злочинів, а також їх нейтралізація, що є характерною ознакою ресоціалізаційного підходу до зазначеної проблеми.

Цікавою, хоча не достатньо дослідженою, є скандинавська модель профілактики правопорушень серед дітей. Провідну роль серед державних інститутів, що займаються захистом прав неповнолітніх у скандинавських країнах, відіграють соціальні служби, організовані за територіальним принципом, що дозволяє ефективно, оперативно та адресно вирішувати проблеми конкретної дитини силами фахівців, які працюють на території її проживання. Наприклад, у Швеції ефективно функціонують недержавні інституції виконання покарань для неповнолітніх правопорушників. У межах місцевої громади виконується значна частина судових рішень у справах неповнолітніх, зокрема, громадські роботи (дрібний ремонт будівель, прибирання території тощо). Крім того, у таких країнах, як Фінляндія, Норвегія актуальним є використання процедури медіації у системі ювенальної юстиції [12, с. 119].

Підсумовуючи зазначене вище, слід зауважити, що більшість розвинених країн присвячують профілактичній роботі з дітьми багато уваги, де основним напрямом (сенсом) діяльності є не покарання винної особи, а нівелювання факторів, що сприяють скоєнню правопорушень, одночасно приділяючи увагу перевихованню та ресоціалізації неповнолітнього.

Головною ланкою у запобіганні правопорушенням неповнолітніх є робота з сім'єю дитини, до якої залучаються не тільки різноманітні соціальні служби, громадські організації, а й правоохоронні органи.

Необхідно наголосити, що в більшості країн (у тому числі й в Україні) відповідні підрозділи поліції активно співпрацюють з освітніми закладами з метою проведення профілактичної роботи з неповнолітніми, виховання правової культури, підвищення обізнаності щодо існуючих ризиків та небезпек.

Тобто запобіжна діяльність стосовно дітей у розвинених зарубіжних країнах полягає у піклуванні, вихованні, навчанні правовій культурі, а також створенні безпеки та захисту прав дитини, що потребує ефективної взаємодії багатьох інституцій: поліції, сім'ї, виховних та освітніх закладів тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Дмитришина Т.* Ювенальна юстиція: міжнародний досвід та перспективи його впровадження в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 1. С. 210–219.
2. Positive youth development (PYD). Centers for Disease Control and Prevention. URL: <https://cutt.ly/OJKFkIp> (дата звернення: 09.06.2022).
3. *Лубенець І.Г.* Насильство (булінг) у шкільному середовищі: кримінологічна характеристика та заходи запобігання: монографія. ДНДІ МВС України. Харків: Мачулін. 2018. 278 с.
4. *Мураненко К.Ю.* Юридико-психологічні засади профілактики адміністративних правопорушень, вчинюваних неповнолітніми дітьми: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.06. К., 2020. 229 с.

5. *Волюшина О.В.* Зарубіжний досвід ефективної комунікації в діяльності поліцейських. Юридична психологія. 2018. № 2(23). С. 123–135.
6. *Мурененко К.Ю.* Зарубіжний досвід профілактики правопорушень серед неповнолітніх. PSYCHOLOGICAL JOURNAL. 2019. № 22(2). С. 85–98.
7. *Йосунів А.О.* Зарубіжний досвід запобігання злочинам, що вчиняють неповнолітні з маргінального середовища. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2018. № 1(15). С. 381–392.
8. BRIGADE DE PREVENTION DE LA DELINQUANCE JUVENILE. URL: <https://cutt.ly/FJKVm76> (дата звернення: 09.06.2022).
9. *Lozac'h A.* Le permis internet en CM2, derives dans l'education nationale // L'ecole de demain. URL: <https://cutt.ly/IJKVO7D> (дата звернення: 09.06.2022).
10. Jugendgerichtsgesetz. Bundesministerium der Justiz. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/jgg/> (дата звернення: 09.06.2022).
11. *Дзюба А.Ю.* Заходи кримінально-правового впливу на неповнолітніх правопорушників за кримінальним законодавством ФРН. Питання боротьби зі злочинністю. 2014. Вип. 28. С. 199–207.
12. *Терещук Г.* Зарубіжний досвід функціонування основних моделей ювенальної юстиції. Актуальні проблеми правознавства. Вип. 2(10). 2017. С. 116–120.

REFERENCES

1. *Dmytryshyna T.* (2021). Yuvenalna yustytisia: mizhnarodnyi dosvid ta perspektyvy yoho vprovadzhennia v Ukraini. "Juvenile justice: international experience and prospects for its implementation in Ukraine". Entrepreneurship, economy and law. No. 1. P. 210–219 [in Ukrainian].
2. Positive youth development (PYD). Centers for Disease Control and Prevention. URL: <https://cutt.ly/OJKFkIp> (Date of Application: 09.06.2022) [in English].
3. *Lubenets I.H.* (2018). Nasytstvo (bulinh) u shkilmomu seredovyschi: kryminolohichna kharakterystyka ta zakhody zapobihannia. "Violence (bullying) in the school environment: criminological characteristics and prevention measures: monograph". State Research Institute MIA Ukraine. Kharkiv: Machulin. 278 p. [in Ukrainian].
4. *Muranenko K.Yu.* (2020). Yurydyko-psykholohichni zasady profilaktyky administratyvnykh pravoporushen, vchyniuvanykh nepovnolitnimy ditny. "Legal and psychological principles of prevention of administrative offenses committed by minors: dissertation. ...Candidate of Psychol. Sciences: 19.00.06". K. 229 p. [in Ukrainian].
5. *Voloshyna O.V.* (2018). Zarubizhnyi dosvid efektyvnoi komunikatsii v diialnosti. "Foreign experience of effective communication in police activities". Legal psychology. No. 2(23). P. 123–135 [in Ukrainian].
6. *Muranenko K.Yu.* (2019). Zarubizhnyi dosvid profilaktyky pravoporushen sered nepovnolitnikh. "Foreign experience in the prevention of delinquency among minors". PSYCHOLOGICAL JOURNAL. No. 22(2). P. 85–98 [in Ukrainian].
7. *Yosypiv A.O.* (2018). Zarubizhnyi dosvid zapobihannia zlochynam, shcho vchyniaut nepovnolitni z marhinalnogo seredovyscha. "Foreign experience in preventing crimes committed by minors from marginalized backgrounds". Legal journal of the National Academy of Internal Affairs. No. 1(15). P. 381–392 [in Ukrainian].
8. BRIGADE DE PREVENTION DE LA DELINQUANCE JUVENILE. URL: <https://cutt.ly/FJKVm76> (Date of Application: 09.06.2022) [in French]
9. *Lozac'h A.* Le permis internet en CM2, derives dans l'education nationale // L'ecole de demain. URL: <https://cutt.ly/IJKVO7D> (Date of Application: 09.06.2022). [in French]
10. Jugendgerichtsgesetz. Bundesministerium der Justiz. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/jgg/> (Date of Application: 09.06.2022) [in German]
11. *Dziuba A.Yu.* (2014). Zakhody kryminalno-pravovoho vplyvu na nepovnolitnikh pravoporushnykiv za kryminalnym zakonodavstvom FRN. "Measures of criminal law impact on juvenile offenders under the criminal legislation of the Federal Republic of Germany". The issue of fighting crime. Issue 28. P. 199–207 [in Ukrainian].
12. *Tereshchuk H.* (2017). Zarubizhnyi dosvid funktsionuvannia osnovnykh modelei yuvenalnoi. "Foreign experience of the functioning of the main models of juvenile justice". Actual problems of jurisprudence. Vol. 2 (10). P. 116–120 [in Ukrainian].

Chabaiovskyi Taras,Candidate of Juridical Sciences, Senior Researcher,
State Research Institute MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0003-1494-8196**EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES IN THE SPHERE OF
PREVENTION AND COUNTERACTION TO JUVENILE DELINQUENCY**

Recent decades have seen the development of new forms of juvenile justice around the world, chief among them a trend toward decriminalization; the development of child-friendly justice; and a focus on the family in prevention activities.

The article examines and analyzes modern models of combating and preventing juvenile delinquency in leading countries: USA, UK, France, Germany.

In most of the countries covered in the article, correctional work with disadvantaged families is an integral part of preventive activities for children, as intra-family relationships directly affect the level of juvenile delinquency, as stereotypes of family communication shape children's behavior in society.

According to the author, EU countries and the United States have a well-developed mechanism of cooperation between the police and educational institutions in order to prevent delinquency among children and ensure a safe learning environment. After all, a significant influence on the formation of moral values and behavior of the child is exerted not only by the family in which he is brought up, but also the school, as an element of the environment in which the child is.

The article gives an example of prevention programs under the direction of police officers for children of different ages, even primary school, as instilling a culture of social values, promoting a positive attitude towards the police and educating safe behavior should begin at an early school age.

It is concluded that prevention activities against minors can function effectively only as a holistic system of interaction between the police, family (parents), educational institutions, social services and other state and public institutions. Exactly this systematic approach will ensure respect for children's rights and reduce delinquency among children.

Keywords: responsibility, deviant behavior, children, juvenile prevention, measures, police, resocialization, family.

Отримано 14.06.2022